

JILL RAITT; BERNARD MCGINN; JOHN MEYENDORFF. CHRISTIAN SPIRITUALITY. HIGH MIDDLE AGES AND REFORMATION. CROSSROAD. NOVA YORK, 1987.

Obra de referència de la història de l'espiritualitat cristiana, entre els editors de la qual figura un del més grans experts en mística cristiana, Bernard McGinn. És el volum 17 de 25 de la col·lecció *World Spirituality-An Encyclopedic History of Religious Quest*, sobre les principals espiritualitats del planeta. Aquest volum és interessant per copsar la riquesa de les tradicions cristianes (ortodoxa, catòlica, protestant evangèlica, reformada i radical), especialment pel capítol dedicat a l'espiritualitat humanista del Renaixement. La bona direcció de l'edició i el fet que els autors siguin tots professors i experts universitaris, permeten una visió il·lustrada i rigorosa de la gran diversitat cristiana dels anys 1150 a 1600. És acceptable, vista l'elevada qualitat final i atenent l'argument dels autors que calia tractar la reforma protestant amb l'extensió merescuda, que no s'hi abordin les reformes romanes catòliques del segle *xvi* (ignasiana, tridentina i carmelitana) i es reservin per al següent volum. L'editor de la col·lecció, Ewert Cousins, afirma que parlar d'espiritualitat vol dir parlar de la "dimensió interior de la persona", "del centre més profund de la persona", on "la persona viu l'experiència de la realitat última", que moltes tradicions anomenen "esperit". Per als cercadors que no puguin perdre temps en banalitats poc fiables i que vulguin copsar l'"esperit cristià" en la seva essència. • **Francesc Torradeflot**

JERZY GROTOWSKI. TEATRE I MÉS ENLLÀ. TEXTOS SELECTES 1969-1995. FRAGMENTA. BARCELONA, 2009. 268 PÀG.

Al llarg del segle *xx*, un bon grapat d'artistes (Beuys), poetes (Rilke) i músics (Cage) duen a terme una particular recerca existencial, alhora secular i espiritual, més enllà de tota afiliació religiosa. Tots ells comparteixen el que podríem anomenar una mateixa estètica del silenci. El polonès Grotowski (1933-1999), una de les veus més personals del teatre avantguardista del segle passat, n'és un exemple de primer ordre. Atret pels rituals antics, com ara la dansa dels dervixos giròvags, els exercicis psicofísics dels xamans, les encantacions balineses o el karate japonès, per Grotowski el teatre no és pas un fi en si mateix, sinó un vehicle, un mitjà d'autoexploració; en definitiva, un camí interior. I és que pel creador del Teatre Laboratori i el Parateatre, home lliure i inquiet com pocs, la recerca personal i artística va molt més enllà dels límits del teatre clàssic. Una magnífica selecció de textos, molts d'ells transcripció de conferències, entrevistes i trobades amb actors, ens presenta la seva original concepció del "teatre pobre" –i de l'art en general– com un vehicle cap a una experiència de la vida molt més plena i genuïna. • **Halil Bárcena**

CLÀSSICS

MANSÛR AL-HAL-LÂJ. DÎWÂN

FRAGMENTA, 2010. 371 PÀG.

"El teu esperit s'ha barrejat amb el meu / Si tu ets jo, no hi ha res que ens separi"

Celebrem la recent publicació del *Dîwân*, l'obra que recull la producció poètica del místic persa Mansûr al-Hal-lâj (858-922), en una bella edició que inclou 130 poemes cal·ligrafiats a mà per Halil Bárcena, autor de la introducció i de la traducció catalana. Hal-lâj, viatger i pelegrí infatigable, predicador errant, encarna un camí de saviesa que transcendeix els límits no tan sols del marc religiós institucional islàmic sinó del sufisme mateix, del qual és un representant destacat de primera hora. Proclama la via de la unitat amb total radicalitat, sense calcular les conseqüències del seu atreviment. Per ell no hi hauria cap deure que estalviés la reinterpretació des de la sinceritat més íntima, i les pràctiques establertes poden ser substituïdes per accions més útils en cada moment determinat. Les seves paraules escandalitzaven a molts i més d'un cop va haver de fugir; finalment va ser detingut i enviat a Bagdad on, després de passar nou anys empresonat en un llarg procés, va ser executat. Aviat el seu nom es convertí en símbol del martiri d'amor i els seus cants en font d'inspiració per als buscadors de diverses tradicions espirituals. *"Ab! Ets tu o sóc jo? Però, això suposaria dos déus! / I lluny, molt lluny de mi, voler-ne mai proclamar dos"*. • **Teresa Guardans**